

Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25-26 березня 2016 р.): - Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – 108 с. С.97-101.

Психологія соціальних комунікацій, міжгрупових відносин, медіа-психологія.

Орел-Халік Ю.В.

**к. пед.н., доцент кафедри іноземних мов
Запорізького державного медичного університету
м. Запоріжжя, Україна**

Саламашенко О.М.

**студентка ІІ курсу медичного факультету
Запорізького державного медичного університету
м. Запоріжжя, Україна**

КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ ЧИННИКІВ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Потреба людини в спілкуванні – одна з життєво необхідних, головних потреб кожного із нас, особливо в період хвороби. «Кожен знає, яку магічну оздоровлюючу дію може набути одне втішне слово з боку лікаря і, навпаки, як іноді вбивчо діє на хворого суворий, холодний вирок лікаря, який не знає або не бажає знати сили свого переконання», – зауважував В. М. Бехтерев [2, с. 37]. Лікарський фах передбачає щоденний біль, страх із боку пацієнтів, який значно пом'якшується й зменшуються, якщо поряд із хворим співчутливі рідні, друзі, медики. Зрозуміло, що спілкування хворого з добрими, чуйними лікарями, медсестрами, родичами сприяє встановленню оптимального взаєморозуміння, більш цілющого душевного зв'язку.

Сучасне українське суспільство прагне до належного рівня культури офіційно-ділового, наукового, виробничого й соціально-побутового мовлення [1, с. 5].

З цього погляду актуальним у сучасному мовознавстві є вивчення фахового мовлення, зокрема медичного, – особливого функційного різновиду літературної мови, що обслуговує професійну сферу спілкування.

Значення фахової мови як державотворчого, культурологічного, морально-психологічного, патріотично виховного чинників активно досліджують не лише лінгвісти (Н. Бабич, С. Єрмоленко, Г. Золотухін, Н. Литвиненко, Л. Мацько, З. Мацюк, Н. Місник, О. Сербенська, С. Шевчук, В. Юкала), а й учені-філософи, письменники, діячі культури, політики та ін.

Формування фахової культури неможливе без формування професійної моделі спілкування, яка представляє собою сукупність моральних та етичних норм поведінки і взаємовідносин між лікарем і пацієнтом. Культура спілкування дуже важлива особливо для пацієнта, оскільки вона спрямована на вищі цінності суспільства, а саме здоров'я і життя людей. Часто слово має цілющу силу і вселяє надію у хворих.

Професійна культура медика як складова загальної культури повинна характеризуватися певним рівнем та змістом моральних знань, почуттів, норм поведінки, звичок та навичок. Вона є одним із основних показників моральної зрілості особистості. Якими є знання людини, етичні та естетичні смаки, культура мислення, висловлювання, спілкування і поведінки, таким є і ступінь поваги та авторитету до неї у суспільстві.

Не буде перебільшенням, якщо сказати, що серед громадянських цінностей чи не найважливіше значення має усвідомлення особистістю виняткової ролі в житті людини, суспільства, держави, мови, у якій на генетичному рівні втілюється ментальність народу, його поступ, сподівання, віра та воля.

Мистецтво спілкування, уміння розумно і гарно говорити цінувалося й цінуватиметься скрізь і завжди. Виховання культури мови – це розвиток чуття мови у процесі пізнання найкращих художньо-естетичних зразків мови, засвоєння мовно-культурних традицій народу.

Серед основних напрямів формування мовної особистості майбутніх медичних працівників є також широке застосування етнографічного матеріалу як одного з важливих компонентів лінгвістичних знань.

Формування культури терміновживання у майбутнього лікаря треба здійснювати з урахуванням міжпредметних зв'язків: встановлювати співвідношення з латинською мовою й основами термінології, з іноземною мовою (німецькою, англійською, французькою, іспанською), проводити паралелі із вивченням анатомії, клінічних дисциплін, медичної деонтології, основ педагогіки і психології, етики й естетики, інших дисциплін.

Важливою складовою діяльності будь-якого фахівця є комунікативна компетенція, яка належить до ключових професійних характеристик. Вона містить три основні компоненти: робота з документами, вміння вести міжособистісний і соціальний діалог, виступати публічно.

З огляду на це можна виокремити низку характеристик, які репрезентуватимуть професійний портрет фахівця:

- уміння формувати мету і завдання професійного спілкування;
- аналізувати предмет спілкування, організувати обговорення;
- керувати спілкуванням;
- послуговуватися етикетними засобами для досягнення комунікативної мети;
- уміти проводити бесіду, співбесіду, дискусію, діалог, дебати, перемовини тощо;
- уміти аналізувати конфлікти, кризові ситуації, і вирішувати їх;
- уміти доводити, обґрунтовувати, спростовувати, відхиляти, оцінювати;
- уміти перефразувати, тезово висловлюватися, володіти навичками вербалізації;
- уміти трансформувати усну інформацію в письмову і навпаки;
- володіти основними жанрами ділового спілкування (листи, контракти, ділова бесіда, нарада тощо);
- бути бездоганно грамотним як в усному, так і в писемному мовленні;

- володіти технікою спілкування;
- уміти використовувати слово для коректування поведінки співрозмовника.

Отже, важливими атрибутами комунікативної професіограми є: здібність розмовляти так, щоб тебе розуміли інші, слухати і розуміти інших, уміти ненав'язливо впливати на рішення співрозмовника.

Зазначимо, що спілкування у професійно-клінічній сфері – це розмови між колегами та молодшим медичним персоналом, діалоги з пацієнтами, їхніми родичами, це намагання створити сприятливу атмосферу спілкування, застосовуючи як мовленнєві, так і психотерапевтичні чинники.

Слово лікаря покликане повернути тому, хто потребує, втрачену гармонію з навколишнім світом, бо, як відомо, мистецтво слова має унікальні цілющі, пізнавальні, виховні можливості. Тому лікар повинен у своїй роботі керуватися принципом: лікувати людину, а не хворобу. Крім того, слово лікаря є свідченням його милосердя, чуйності, загальної культури й освіченості, а лікування – мистецтво, яке вимагає від нього розвиненої інтуїції, гармонії розуму та серця. Ці якості допоможуть обрати оптимальний шлях лікування, його стратегію й тактику.

Не викликає заперечення той факт, що у взаємостосунках між лікарем і хворим сила слова відіграє виключно важливу роль, діє магічно. Словом можна не тільки викликати функційні зміни в організмі, але і вбити людину в буквальному сенсі. Слово може мати велике психологічне позитивне значення, і слово може викликати важку хворобу. Необережне слово здатне спричинити задишку, кашель, серцебиття, підвищення артеріального тиску, появу холодного поту, відчуття нудоти тощо. Навпаки, слово, зважене і своєчасно сказане, надає впевненості в успіху лікування, адже для пацієнта, крім професійних якостей, важливим є вміння лікаря доступно й зрозуміло донести необхідну інформацію, переконати його в успішності перебігу лікування. Таке спілкування має бути результативним, з мінімальним застосуванням складної і

незрозумілої для пацієнта медичної термінології, але водночас доступним і доречним.

Мистецтво, талант спілкування, етика слова потребують навичок, високого рівня культури, знань і зусиль. Спілкування лікаря – це обопільний діалог лікаря чи будь-якого іншого медичного працівника і хворого, що несе в собі величезну інформацію про фізичний і психологічний стан тих, хто спілкується. Особливості мовлення лікаря, зокрема в ситуації лікар – пацієнт, лікар – родичі пацієнта, зумовлено передусім асиметрією спілкування: це розмова нерівноправних партнерів. Лікар бездоганно володіє медичною термінологією, він ставить запитання, рекомендує, забороняє, попереджає про можливі наслідки порушення його приписів тощо. І хоч спілкування лікаря та пацієнта – це діалог, у самій структурі його можливі досить вагомі за обсягом фрагменти монологічного мовлення, яке має бути максимально наближеним до пацієнта: зрозумілим, доступним, доречним і переконливим.

Сказане дозволяє зробити висновок про те, що дослідження особливостей усного (професійного та побутового) мовлення медиків допомагає у вирішенні загальних проблем культури мови, зокрема фахової, сприяє вивченню багатьох конкретних питань стилістики, лексикології, граматики. У перспективі воно може лягти в основу практичних рекомендацій медикам щодо нормативного слововживання.

Література

1. Культура фахового мовлення: навч. посіб. / [за ред. Н. Д. Бабич]. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 496 с.
2. Шутак Л. Б. Українська мова професійного спрямування: навч. посіб. / Шутак Л. Б., Навчук Г. В., Ткач А. В.; [за ред. Г. В. Навчук]. – Чернівці: Вид-во Буковинського держ. медичного ун-ту, 2008. – 444 с.
3. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / [під заг. ред. Ю. В. Вороненка, В. Ф. Москаленка]. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 680 с.